

riti, ako se iz smrečja ali kake druge vlažne šare napravi veliko dima, kateri se že nekoliko ur pred sončnim izhodom vleže čez zemljo. V starih časih so to že vedili in to „slani kuriti“ imenovali.

Že ko so Španjci Ameriko najdli, so vidili, da so Indijani v Meksiki z dimom slano odvrčali od turšice. V lavantinski dolini na Koroškem se od nekdanje veje spomniti, da so na polji kurili, kadar so se slane bali, in da je v poprejšnjih letih ta kurjava prav pametno vredjena bila. Tudi v Lungavi, neki dolini na Salcburškem, kurijo slani že od nekdanj, in sicer 8 do 9krat na leto.

Malo gospodarjev je, da bi ne vedili, da je dim dober zoper slano, in vendar kako je to, da se tega pomočka v tako malo krajih poslužujejo? Kaj je morebiti slana tako redka prikazen? Ali se v goratih krajih Tirolskega, Koroškega, Krajnskega, Štajarskega in Salcburškega, na Ogerškem, Erdeljskem in v Galiciji poleg tatranskih gorá, in tudi na Českem in Marskem ne sliši vsako leto spomladi in v jeseni dostikrat od slane? Ali pa je morebiti škoda tako majhna, da se ne splača, da bi se zoper slano kaj počelo? Menimo da ne, ako se spomnimo, kako zelo tožijo ljudje na Koroškem, Krajnskem in Štajarskem, kadar jim slana turšico ali ajdo posmodi.

Če v dnarji prerajtamo škodo, ki jo toča prizadene leto in dan, lahko rečemo, da pol milijona ni preveč v našem carstvu.

Zoper ogenj, točo, živinsko kugo se zavarjujejo gospodarji pri asekuracijah, ktere jim povračujejo škodo. Res je, da se na to vižo polajšujejo zavorovanim ljudem nadloge, — al škoda ostane škoda — pri vsem tem: kar je pogorelo, je pepel, — kar je toča razbila, je šlo pod zlo, — kar je živine kuga vzela, jo je konjederec zakopal.

Drugače pa je, ako se slana, za katero ni nobene asekuracije, z dimom odverne, ker se tako ohrani vse kar je na polji in nič ne gré v škodo.

Če pa je dim tako gotov pomoček zoper slano, zakaj vendar se ta pomoč tako malo rabi?

Zato, ker en sam gospodar, če bi še tak kres zakuril na svojem polji, si ne more pomagati; majhna sapa že odnese dim, in vès trud njegov je zastonj. Le če se vsi gospodarji velike okolice zedinijo in če se kuri po dani postavi, kateri se noben gospodar odtegniti ne smé in ne more, le takrat zamore kurjava zoper slano gotovo pomagati. V Lungavski dolini je 115 dobro zakurjenih ognjev že večkrat obvarovalo 199 oralov polja. Naj manj se 3 veliki ognji rajtajo na oral zemlje. Napravljajo pa take ognje tako, da naredé germače iz suhljadi (suhega šibja), polén in žaganja, čez ktere stelje in gnoja ali pa plevéla in take šare namečejo. Vse to, kadar se je slane bati, zvečer navozijo na določene mesta. Čuvaj naznani z možnarji ali pa mežnar v zvoniku pozvoní, kadar je čas vse ognje zažgati. Kdor ne stori tega, zapade kazni.

Vse to in še več drugega zapopada posebna postava, ktera je v takih krajih navadna, kjer na to vižo skerbni gospodarji odvrčajo slano.

Povedali smo našim kmetovavcem to ravnanje, da véjo, kako je ta reč sèm ter tje po svetu; morebiti jo bojo prevdarili in se kadaj tudi združili in kreše žgali zoper slano.

Ljudsko šolstvo na Krajnskem.

Spisal A. Praprotnik.

Vsakega pravega domorodca mora priserčno veseliti, ako sliši, kako lepo se je začelo razcvetati in razvijati ljudsko šolstvo po vseh krajih naše mile domovine. Ljube Novice! vé že od mladih nog za ljudsko šolstvo toliko unete, povejte in razglasite svojim zvestim bravcom, kako neutrudeno si prizadevajo za povzdigo šol ne le samo duhovske, šolske in deželske gosposke, temuč tudi posamezne občine (soseske), ktere večidel iz lastnih nagibov napravljajo in

popravljajo svoje šole, in kako lepo zboljšujejo učiteljske dohodke in stavijo šolske poslopja. Zares čuda veliko se je zgodilo zastran šolstva v poslednjih šestih letih!

V okraji ljubljanske okolice so se ustanovile nove šole na Dobrovi z ličnim poslopjem in z 306 gold. 11 kr. učnikovih dohodkov; na Brezovici s krasnim poslopjem, ki je veljalo blizo 3000 gld. in z 300 gld. 45 kr. učnikovih dohodkov; v Preski z 203 gold. 25 kr. učnikovih dohodkov. V Šmarji so zboljšali učnikove dohodke od 113 gold. 30 kr. na 210 gold. 36³/₄ kraje.

V škofjeloškem okraji so dobili učniki fantiške poglavne šole v Loki vsaki treh po 150 gold., podučnik pa 100 gold. letnega poboljška; tudi katehetu se je priverglo 50 gold. Dalje se je ustanovilo za službo na Trati 298 gold. 1¹/₄ kr. učnikovih dohodkov. V Selcah so se zboljšali učnikovi dohodki od 84 gold. 24²/₄ kr. na 250 gold. Za šolsko službo v Sorici se je še pridobilo 79 gold., in zraven so ji še dosluženi fajmošter gosp. Janez Mulaj sporočili neko narodsko posojilno pismo z 450 gold. V Poljanah bo učnik namesto dozdanjih 119 gold. dobival 300 gold.

Posebno marljivo so se osnovala nove šole v Krajnskem okraji. V Predasliji se je iz čisto domačih virov izgotovilo 245 gold. 20²/₄ kr. učnikovih dohodkov; ravno tako tudi v Naklem z 224 gold. 22 kr. in v Podbrezji z 147 gold. 48 kr. učnikovih dohodkov. Zboljšale ste se šolske službe v Šmartnem pri Kranji od 108 gold. 50 kr. na 200 gold., in v Predvoru od 112 gold. 14³/₄ kr. na 207 gold. V Cerkljah se je za novega šolskega podučnika ustanovilo 150 gold. letnih dohodkov.

V radoljskem okraji se je že veliko lepega storilo za povzdigo ljudskih šol. Ustanovilo se jih je šest z naslednjimi učnikovimi dohodki: v Ljubnem z 163 gold. 49³/₄ kr., na Koroški Beli z 202 gold. 4³/₄ kr., v Gorjah z 300 gold., na Bohinjski Beli z 187 gold. 4³/₄ kr., v Breznici z 290 gold. in v Bohinjski Bistrici z 156 gold. 32 kr., kjer so tudi postavili novo prostorno šolsko poslopje z blizo 2200 gold. — Dalje so uravnali in poboljšali učnikove dohodke v Mošnjah od 161 gold. 36 kr. na 200 gold., v Kropi od 199 gold. 26 kr. na 226 gold. 6 kr., v Kamni Gorici od 148 gold. 27 kr. na 250 gold. v Begnah od 118 gold. 36 kr. na 250 gold., in podučnikove dohodke v Gradu od 101 gold. 24 kr. na 171 gold. 24 kr. Na Bohinjski Beli so prezidali poprejšnjo cerkvenikovo hišo in jo izveršili v primerno šolsko poslopje.

V krajnskogorskem okraji se je ustanovila nova šola na Dojem z 205 gold. 16 kr. učnikovih dohodkov. Zboljšali so učnikove dohodke v Krajnski Gori za 129 gold., v Ratecah za 24 gold. 40 kr., in na Jesenicah od 140 gold. 54 kr. na 250 gold.

V terziškem okraji so v Križah pri Teržiču utemelili za ondotnega učenika 300 gold. letnih dohodkov.

Ravno tako veselo napreduje šolstvo v kamniškem okraji. Mestna srenja v Kamniku je popravila svojo dekliško šolo. Popred je bila tū le ena sama učenica z 130 gold. dohodkov, zdaj pa ste se ustanovile dve službi s 300 in z 200 gold. letnih dohodkov. Tudi v Mengišu se je napravila nova podučnikova služba z 150 gold. dohodkov. Zraven tega so se še tudi izgotovili učnikovi dohodki za nove šole v spodnjem in v zgornjem Tuhinji, v Goričici in v Tujnicah. Tudi so se osnovala nove šole v Komendu, v Vodica in v Čemšeniku vsaka z 200 gold. učnikovih dohodkov.

V berdškem okraji so se osnovala tri nove šole, in sicer na Berdu pri Podpeči z 201 gold. 59²/₄ kr., v Krašni z 200 gold. in v Blogovici z 199 gold. 56 kr. učnikovih dohodkov. V Dobu so zboljšali učnikove dohodke od 132 gold. 38 kr. na 277 gold. 20²/₄ kr. in v Dolu so sozidali novo šolsko poslopje z blizo 3500 gold.

(Dalje sledi.)

Ravno tako težavno je rokodelcu od hranilnic kaj na pósodo dobiti. V skor presilnem strahu, da bi izposójenega dnarja ne zgubile, je težko od njih kaj dobiti.

Kam po tem takem se moreta v potrebi obrniti rokodelc in kmet? Do tega ali unega znanca ali kakega drugega človeka, ki mu ga je kak mešetar nasvetoval. Kakošna se mu pa takrat godí, bo vsak lahko previdil, kteremu se je že primerilo, da je nanagloma kakih 100 goldinarjev potreboval, in je zvedil, da za-nj nima nobeden dnarja.

Po večjih mestih ni ta težava še tako velika; tù so saj zastavnice in hranilnice, tù ima vendar še kakošen človek dnarja, da ga posódi.

Al vsa druga je po malih mestih in po kmetih za rokodelca in kmeta? Tù ni ne zastavnice ne hranilnice, in vendar včasih dnarja hitro potrebujejo.

Tù je največja nadloga. Posebno kmet potrebuje večkrat dnarja. Kje ga hoče dobiti, če ne od kakega odertnika za visoke činže!

Imamo sicer na Dunaji posojilnico, ktera pa ne posoja manj kot čez 5000 gold. Al malo ljudi je, ki potrebujejo čez 5000 gold. na pósodo, — dosti pa jih je, kterim je pomagano z manjšimi posojili.

V takih okoljšinah ni tedaj čuda, da povsod slišimo glas: naj hranilnice napravijo podružnice po deželi.

Zraven tega, da bi posojevale dnar, po njih postavah zavarovan, ljudém po deželi, bi bile tudi pripravne vsakemu hlapcu, vsaki dekli, vsakemu delavcu, da bi lahko nesel svoje krajcarje njim hranit. Naše hranilnice, ktere so prava dobrota deželam, bi bile še vse druge dobrotnice, ako bi se zastaranemu kopitu odpovedale in zadostovale potrebam današnjega časa. Kmet se ne more deleč v mesto voziti, in tako ostanejo hranilnice, če so morebiti 100.000 ljudem odperte, vendar 90.000 drugim zaperte.

Ljudsko šolstvo na Krajskem.

Spisal A. Praprotnik.

(Dalje.)

V novidvorskem okraji je teržna srenja v Račah zboljšala učnikove dohodke od 55 gold. 32 kr. na 213 gold. 54 kr., zraven je prezidala poprejšnjo kaplanijo in spremeni v prav primerno in prostorno šolsko poslopje. Nove šoli ste se osnovala v Št. Janezu z 201 gold. 36²/₄ kr., in v Boštanji z 200 gold. učnikovih dohodkov.

V mokronoškem okraji so v Št. Marjeti napravili novo šolo z 202 gold. 4 kr. učnikovih dohodkov; ravno tako tudi v Trebelnem z 161 gold. 56 kr., v Št. Kocijanu z 308 gold. 30²/₄ kr., kjer so tndi kupili za šolo lepo in prostorno hišo.

V Št. Rupertu so povzdignili učnikove dohodke od 141 gold. 45 kr. na 286 gold. 21 kr. V Mokrenogu so sozidali novo lepo šolsko poslopje, ki je veljalo okoli 3000 gold.

V trebniškem okraji je farna srenja v Trebnem poboljšala učnikove dohodke od 187 gold. 16 kr. na 249 gold. 35 kr., zraven pa je sklenila tudi razširiti šolsko izbo. Nove šoli ste oživele v Doleh z 172 gold. in pri sv. Križu pri Turnu z 167 gold. 7¹/₄ kr. učnikovih dohodkov. Dalje se po pobožnem sporočilu Miha Živovca z 3363 gold. izgotovuje nova šola v Št. Lorencu pri Temenici. Zboljšala se je šolska služba v Mirni od 101 gold. 50 kr. na 193 gold. 23³/₄ kr.

V noveškem okraji so se ustanovile štiri nove šole z naslednjimi učnikovimi dohodki: v Mirnipeči z 203 gold. 52²/₄ kr., v Prečni z 191 gold. 58 kr., v Št. Petru z 196 gold. 18³/₄ kr. in pri Beli cerkvi z 200 gold. Tudi Poljanci so sozidali novo šolo in zagotovili učniku 194 gold. 15²/₄ kr. dohodkov; v Stopičah bo dobival učnik 211 gold. 18¹/₄ kr. letnih dohodkov, in podučnikove dohodke v Čermošnici so povzdignili od 70 na 120 gold.

V kerškem okraji se je osnovala nova šola v Cerklah z 221 gold. 12²/₄ kr. učnikovih dohodkov. V Bučk se je utemelilo za učenika 250 gold. dohodkov, in za šolsko poslopje so obrnili in porabili stari farovž. V Kerškem so povzdignili učnikove dohodke od 73 gold. 40 kr. na 255 gold. 13 kr.

V kostanjevškem okraji v Čatežu se je zagotovilo učniku 203 gold. 11²/₄ kr. in v Dolneh 203 gold. 34²/₄ kr. dohodkov. V Št. Jerneji pa so k prejšnjim učnikovim dohodkom še privergli precej ajdove bere. Pri sv. Križu pri Kostanjevici je zagotovljeno učniku 202 gold. 11¹/₄ kr. letnih dohodkov.

Prav lepo napreduje tudi šolstvo v černomeljskem okraji. Mestna srenja v Černomlji je odločila za drugega učenika 300 gold. in prejšnje podučnikove dohodke je povzdignila od 70 na 200 gold.; tudi je sklenila razširiti šolsko poslopje.

V Planini se je zagotovilo učniku 183 gold. letnih dohodkov, in v Podzemlji 164 gold. 42 kr. Farna srenja v Vinici je zboljšala učnikove dohodke od 171 gold. 20 kr. na 267 gold. 4 kr. Dalje se je zagotovilo tudi pri novoosnovanih šolah v Dragatušu 200 gold., v Adlešici 139 gold. 37 kr. in v Proloki 135 gold. 25 kr. učnikovih dohodkov.

V kočevskem okraji se je posebno mestna srenja v Kočevji lepo obnesla za povzdigo ondotne šole. Ta ni le samo zboljšala učnikove dohodke od 150 gold. na 384 gold. 15³/₄ kr. in podučnikove od 70 na 200 gold., temuč je tudi svojo farno šolo povzdignila za poglavno šolo in ji je vsled tega še privergla 600 gold. letnih dohodkov. Tudi je prizidala k šolskemu poslopju še eno nadstropje, kjer so zdaj štiri prav prostorne šolske izbe. Za novo šolo v Banjaluki se je utemelilo 200 gold. in za postransko šolo v Dolenjem logu 114 gold. učnikovih dohodkov. V Koprivniku je učnikova služba zboljšana od 211 gold. na 240 gold. in v Reki od 200 gold. 53²/₄ kr. na 322 gold. učnikovih dohodkov. Oživele so se tudi štiri nove šole, in sicer v Morobici z 260 gold. 24²/₄ kr., v Dragi z 200 gold., v Getenicah z 175 gold. 50 kr. in v Osilnici z 212 gold. učnikovih dohodkov.

(Dalje sledi.)

Slovanski popotnik.

* Drobtinice za novo leto 1857. Učiteljem in učencem, starišem in otrokom v podúk in kratek čas. Na svetlo dal Mihael Stojan, braslovški dehan. V Celovcu natisnil Janez Leon. — Prav veseli smo spet 12. tečaja milih „Drobtinic“, ktere moremo po pravici prave ljudske bukve imenovati. Zapopadek in beseda tudi letošnjega tečaja poterujeta to po vsem. Lepega blaga je nakupičenega obilo v njih, kterim so sopet svetli knez in škof lavantinski gg. Slomšek največ iz svojih dragocenih rokopisov darovali; te in vse druge sestavke, ki so jih prijatli „Drobtinic“ letošnjemu tečaju namenili, so dobro skušeni in narodu našemu predragi slovanski pisatelj goasp. tehant Stojan sopet lepo vredili pa tudi marsikako lepo drobtinico pridjali. Kakor je „Drobtinica“ že od njih začetka šega, tako tudi letošnji tečaj obsega mnogoverstne reči, največ pa pobožnega obsežka. Pisatelji, kteri so letošnje „Drobtinice“ obdarovali s svojimi doneski, so razun že goriimenovanega svitlega ustanovitelja in očeta „Drobtinic“ in pa prečastitega gosp. vrednika, še sledeči gospodje: Plaskan, J. Šehel, J. Levičnik, A. Lipovšek, A. Oliban, J. Šubic, P. Cizej, Paar, Franklin, J. Kosmač, J. Varl, Piki, Agrež, Robida, J. Hašnik, Zagorc, Leop. Gestrin, J. Virk, Sevšek, J. Pavalac, L. Dolinar, J. Orešnik, Povh in Bleiweis. Natisnjene so letošnje „Drobtinice“ z debelejšimi pismenkami, menda za to, da bi se vstreglo slabejim očem. Sklenemo pa pripo-

Zemlja naj se za kak poldrug čevelj globoko in ravno tako široko prekoplje, važe ali trava se na dno zakopljejo in mladi sadniki naj se v tem redu, kakor te pike kažejo, posadijo, se z zemljo zagernejo, ki se okoli njih naj nekoliko z nogo poteptá ali pohodi. Sadniki morajo pa že majhne koreninice imeti, in ne smejo dolgo po izkopanju na zraku ležati, ampak, če se precej ne posadijo, se morajo v zemljo zagerniti. Če so popred v slabiji zemlji bili, bojo v dobro zemljo presajeni toliko hitreje in lepše rastli. Sadniki se morajo na verhu in na koreninica malo prirezati, in okoli 18 pavcov globoko posaditi. Pervo leto ali drugo spomlad se spet močno pristrižejo z zato narejenimi škarjami ali pa se s serpom obžanjejo do 4 ali 5 čevljev visoko, zakaj višej pušeni bi preveč sence delali. Čez 30 ali 40 let se spet za dva ali tri pavce pri tleh poseka, kar veliko derv za kurjavo dá, iz korenin pa bodo vnovič lepe in goste mladike pognale in v kratkem bo spet lep nov plot stal brez kakega posebnega truda, kateri bo spet tako dolgo terpel.

Pri izbiranju sadnikov pa naj se na večji dobiček gleda. Sadé naj se germovje ali drevesca, ki kak sad rodijo, postavimo: divje jabelka ali hruške (lesnike, drobnice) ktere se bolj nizko obrezujejo; kutne, ki rade nizko rastejo, ktere je pa vsako leto boljše zvezovati kakor pa obrezovati; nešplje, češnje, višnje, slive ali češplje, šterbunceljne, cibore, ternulje in dren; vendar, te sorte les rad pozebe, ali pa preveč iz korenin poganja. Posebno priporočivne za to rabo so bele murve, ker njih perje je sviloprejkam v živež, pa tudi njih sad kure rade zobljejo; španjski ali turški bezeg, se da zvezovati in obrezovati, tako tudi lipa, ki pa le na dobri zemlji rada raste; smreka ali jelka, vendar če je pregosta, rada spodnje veje zgubi in plot redek postane; berst se dá nisko in visoko za plot ravnati, v vsaki zemlji rad raste, gost ostane in se dá obrezovati; akacije ali božje drevo, ktero hitro raste in toraj veliko hoste za kurjavo prinese, toda se ne dá lahko nisko deržati, tudi ga zajci radi objedó; dren, ki ne raste preveč narazen, gost ostane, se dá lahko s škarjami obrezovati, ga nobena žival ne poškodje, ima dobro cvetje, na katerem čbele že zgodaj spomladi pašo najdejo, ima dober sad, ki posušen dobro pijačo dá ali se pa v jesih oberne, in skoraj v vsaki zemlji rad raste; brinje se da lahko s škarjami obrezovati, toda se nerado prime, tudi se rado posuši in se ne da z drugim sadenjem lahko zadeliti; ribezelj in bodeče grozdice, ktero se pa večidel le zvezovati in malo obrezovati dá, tako tudi kopingja ali divja gartroža, ktera scer hitro in visoko zraste; tudi maklen se dá nizko in visoko ravnati in ga tudi to priporoči, ker skorej v vsaki zemlji raste.

Sadniki imenovanega drevja in germovja se lahko povsod po hribih in logih, po mejah in pašnikih dobijo, se s koreninami skopljejo in, kakor je bilo rečeno, v živ plot spremenijo po sortah in okoljčinah, kakor komu bolj kaže ali služi.

Gore in hribi se po mnogih krajih nepremišljeno golijo; po logih in hostah le preveč jasno postaja, derv za kurjavo mnogim zmanjkuje, morajo se drago plačevati, posebno po mestih. Od kod jih bo pa ubogi, ki dnarjev nima, dobil? Ali bi ne bilo toraj tudi dobro in kaj koristno, ko bi se za ohranjenje in zasajenje takošnega drevja, ki je za kurjavo, po gorah in logih bolj skerbalo? ko bi se tam pa tam na mejah, pri cestah, potih in ulicah, ob grabnih in sternih krajih take sorte drevje zasadilo, ktero hitro zraste, dobiček prinese, kakor javor, jesen, topolke, jagneti, akacije, bukve, verbe, berst, smreke, ternulje, leševje, breze, jelše itd.? Za močirne kraje, kjer sadno in drugo drevje ne stori, so posebno jagneti, verbe, beke, ive, breze in jelše.

To delo bi se vsakemu gotovo obilno izplačalo. Ne gledali bi potem toliko žalostnih golic in pustin, ki nič ne ver-

žejo, in marsikteri ubožec bi se pozimi lahko ogreval, ki drugače zmerzovati mora. Kaj veljá, da je resnica!

Zagore.

Gospodarske skušnje.

(Krave odvaditi, da ne bercajo, kader se molzejo). Kravam, ktere o molži rade bercajo, se zvečer po molži rép blizo spolovil z matozom precej terdo preveže, vendar ne tako hudo, da bi se preščenil; ravno taka prevoza se napravi tudi na sredi in blizo konca répa, in se pusti do družega jutra. Kader grés molst, prereži prevoze eno za drugo, in krava bo že raji deržala; po molži ji pa spet prevoze napravi kakor sinoči, in to delaj tolikokrat, dokler kravo odvadiš, da ne bo bercala več, česar se je, kakor skušnje pripovedujejo, že večkrat po drugi prevezi bercati odvadila.

To sredstvo je lahko. Naj ga poskusi, kdor ima vporne krave, ki o molži rade bercajo.

(Zoper krompirjevo bolezen.) Sto in sto sredstev je bilo že sémtertjé po raznih časnikih nasvetovanih, ktere krompirjevo bolezen odvracujejo; pa kakor smo do zdaj prepričani, ga ni bistra glavica še nobenega znajdla, s katerim bi se dala gnijlina pri krompirji popolnoma odpraviti in zatreti. Zato tudi danes prinesó „Novice“ eno skušnjo, ktera se gosp. Mikard-u, slavnemu kmetovavcu v touljski okolici na Francoskem, že več let prav dobro obnaša. Tako le je Mikard ravnal:

Ko je krompir semenske jabelčka nastavil, kar se po navadi vélikega serpana zgodi, požanje vés krompirjevec nad zemljo, ostale stebila zasuje dobro kake 4 pavce na debelo z zemljo tako, da ne zahaja ne sončna svetloba ne zrak do njih.

Marsikdo bi mislil, da to ravnanje je krompirju škodljivo, pa skušnje so pokazale, da ne; ker krompir se je v zemlji ravno tako ponašal in debelil, kakor da bi mu perje ne bilo požeto, in je tudi popolnoma zdrav ostal.

Njegovi bližnji sosedge to viditi, so ravno tako ravnali, in so tudi dovelj zdravega krompirja pridelali.

Do zdaj se še ni zvedilo, kje krompirjeva bolezen tičí, ali v perji ali v zernji; al če prihaja bolj iz ozračja ali iz zemlje. Po omenjenih Mikar-jevih skušnjah jo je gotovo bolj v zemlji iskati. Na vsako vižo je ta reč tako važna, da zasluži, da bi se tudi v naših krajih poskušala, če se bo tako obnašala kakor na Francoskem ali ne! —

Ljudsko šolstvo na Krajskem.

Spisal A. Praprotnik.

(Dalje.)

V ribniškem okraji je farna šola v Ribnici dobila še eno tretjo učivno izbo, in sicer s tem, da je ondotna srenja iz lastnega nagiba dodala še 600 gold., kterih je bilo odločeno učeniku zraven njegovih prejšnjih dohodkov še 150 gold., prvemu podučniku 250 gold. in drugemu 200 gold. Tudi v Soderšici je dobila šola podučnika 156 gold. dohodkov.

V žužemberškem okraji je farna srenja v Hinah za ondotnega učenika izgotovila 250 gold. dohodkov.

V laščeškem okraji so v Dobrem Polji sozidali novo šolsko poslopje, ktero je veljalo čez 4000 gold.

V ložkem okraji je farna srenja v Šentvidu pri Žilcah učenikove dohodke povzdignila od 143 gold. 50 kr. na 206 gold. 24 kr. Ravno tako tudi na Blokah od 161 gold. 26¼ kr. na 230 gold. 31 kr.

V planinskem okraji je teržna srenja v Planini kupila za šolo prav primerno in prostorno hišo. Zraven tega pa je tudi še obljubila dati vsako leto 100 gold. za osebnega učenikovega pomočnika, ker je učenik že star in nezmožen.

Logaška srenja je svojemu učeniku poboljšala dohodke od 70 gold. na 150 gold.

V postojnskem okraji je farna srenja v Košani učnikovih dohodkov zagotovila 260 gold. in 2600 gold. za novo šolsko poslopje. Dalje ste se ustanovile nove šoli pri sv. Petru poleg Slavine z 169 gold., pri sv. Mihelu blizo Nandanesela z 200 gold. učnikovih dohodkov. V Suhorji se je srenja zavezala vsakteremu svojih duhovnov privreči na leto še 100 gold., da bo tudi v šoli učil. Postojnska teržna srenja je pripustila še 300 gold. letnega šolskega dnarja za ondotne učnike poglavne šole.

V bistriškem okraji so se pri farni šoli v Ternovem uredili učnikovih dohodki na 300 gold. 22³/₄ kr. in za novopostavljenega podučnika 150 gold. V Knežaku se je zagotovilo učnikovih dohodkov 219 gold. 41 kr.

V senožeškem okraji lepo napreduje ljudsko šolstvo. V Gočah so odperli novo šolo z 219 gold. 21 kr. učnikovih dohodkov, in v Šturji se je zagotovilo za učenika 200 gold. na leto. Šolska srenja v Ipavi je postavila namesto svoje farne šole poglavno šolo, za katero je še določila 495 gold. 10 kr. na leto. Za to poglavno šolo je tudi rajnki kaplan gosp. Anton Bregenti sporočil čez 5000 gold. istine, ktera pa se bo še le čez nekaj let uživala. Za novo ustanovljene šole v Slapu in v Planini se je zagotovilo za vsako 200 gold. učnikovih dohodkov čisto iz domačih vin. Snujejo se tudi nove šole v Budanjah, Podvelbom in v Vrabčah.

V idrijskem okraji so v Črnem Verhu sozidali novo prav lično in prostorno šolo.

V verhniskem okraji so na Verhniki povečali šolsko poslopje in poboljšali dohodke prvega učenika za 30 gold. Za novo ustanovljeno šolo v Polhovem Gradcu se je zagotovilo 301 gold. 45 kr. učnikovih dohodkov. V Borovnici so poboljšali učnikove dohodke od 186 gold. na 250 gold.

Opomniti se mora, da so vsi ti dohodki pri vseh teh popisanih službah pravi, čisti letni dohodki, od katerih se je povsod odštevalo, kar gré, postavim za mežnarskega hlapca, za snaženje učilnice, za poberanje bere itd. Reči se smé, da so v vseh teh krajih soseske še veliko veliko več storile, kakor je tukaj popisano. Tam pa, kjer se niso mogli učnikovih dohodki samo iz domačih vin dostojno zagotoviti, se je večidel dovolilo dodati iz deželne šolske matice.

(Konec sledí.)

Opazke k članku: Preseljevanje sarmatskih Limigantov.

Spisal Davorin Terstenjak.

Učeni gosp. Poženčan je članek o Sarmatih Limigantih priobčil, kateri se mi pa ne dozdeva v vsem temeljit; zato hočem svoje opazke pristaviti. Ne bode mi častiti domorodec tega zameril, ker se zgodi iz gole ljubezni do historijske resnice, kateri na pravico se tudi ne sramujem svojih lastnih pomot očitno spoznavati.

Narod Sauromatov, kakor jih Gerki, ali Sarmatov, kakor jih Latinci so imenovali (Plin. 4, 25.), že Herodot postavlja v iztok Tanaisa (Dona), in sicer tri dni daleč od te reke, in ravno tako daleč od majotskega jezera, od kterege so se proti severju 15 dni hoda stanovališča Sarmatov razprostirale. (Herodot IV. 21, 115, 116). Po Diodoru (II. 43) so Sarmate skitski kralji okoli leta 1455 pred Krist. iz Medie na Tanais presadili. Za one dobe so Slovani že gotovo kakih 200 let od baltskega do jadranskega morja stanovali.

Sarmati niso nikdar bili slovansko pleme. Sam slavni Šafařík je preklical svoje nekdanje mnenje in s točnimi dokazi razjasnil narodni razloček Sarmatov in Slovanov. Sarmati so bili medsko pleme „soboles Medorum“

(Plin. 6, 7. Mela, 3, 4. §. 1. Ammian, 23, 6.), in na zapadno pobrežje Tanaisa so še le komaj 400 pred Krist. prišli, ker Thucydides — rojen 460 pred Krist. — do Istra samo še Skythe pozna (Thucyd. 2, 96, 97.) Za čas Ovidievega prognanstva (1—17 po Krist.) Sarmate že najdemo med Dnjeprom in Dunajem; in Domician (85 po Krist.) se že mora s Sarmati vojskovati. (Suetonius de Caesaribus 12, 6.)

Že zgodaj so Sarmati razpadli v razne betve. Jaksumati so stanovali na iztočni strani Majotide, Rhoksolani med Donom in Dnjeprom (Strabo Georg. 7. pag 306); in z njimi sorodni Jazygi so bili onkraj Hypanisa (Buga) naseljeni (Štrabon 7. pag. 294, 306.). Ena betva Jazygov je pa prišla za čas Ovidievega ekzila noter do današnje Valahie (Ovid ex Ponto 4, ep. 7.) Še eno betvo Sarmatov pod imenom Jazyges metanastae, kakor njo Ptolomaj imenuje, ali Jazyges Sarmatae, kakor se pri Pliniji velijo (III. 25.) nahajamo med Dunajem in Tiso blizu do Karnunta. Ti Sarmati pa so še le leta 51 po Krist. v to okrožje prišli (primeri Tacit. Ann. 12, 29). Mark Aurel je imel z njimi hude boje. V 5. stoletji zgine ime Jazygov popolnoma; vzrok je bilo hudo pobojevanje, ktero so prestati imeli od Gothov.

Da ti Jazyges Sarmatae, ali Sarmatae liberi — Jazyges metanastae niso bili slovanskega plemena, se že vidi iz imen sarmatskih velikašev: Rumo, Zinafer, Trageled, Zizais, Usafer itd. (Ammian 17, 12).

Al poleg teh še Ammian imenuje Sarmatae limigantes, in slavni Šafařík misli (Slav. Alterthüm. I., 250.) da bi ti utegnili Slovani biti. Vendar tudi ti niso, kakor imena osebne: Froilas, Blivilas, Beuga itd. pričujejo. *)

Sarmatae limigantes, Sarmatae Servi, so ravno tako bili medsko pleme, kakor Sarmatae liberi, ktere Hieronim imenuje Arkaragantes, samo da Sarmatae limigantes so bili črna vlast (Leibeigene) Sarmatov svobodnjakov — plemenitašev. Ono razmero, ktero najdemo pri skitskem narodu, tudi nahajamo pri Sarmatih, namreč: nektare plemena so bile plemenite, žlahne, kakor se, postavimo, od sarmatskih Alanov piše, da vsi so bili plemeniti, in ni bilo sužnega med njimi (Ammian 31, 2.) Ti Sarmatski svobodnjaki so svoje kervne brate hudo tlačili, kakor kraljevski Skythi Skythe orače, in kadar je jarem pretežek bil, so se sužniki proti njim spuntali in bojevali. Enake razmere še tudi dandanašnji nahajamo v iztoku Evrope (glej L. Georgii Alte Geographie II. 315), Takošna povzdiga zavoljo presilne tlake je tudi bila za cesarja Konstantina, in v ti dobi so sužni preobladali in plemenitaše pretirali, ktere pregnancy je Konst. v Thraciji, Macedonii in v Italii naselil. Al Arkaragantes ne pomenjuje „s silo pregnani“, kakor smo v članku „Preseljevanje sarm. Limig.“ brali, ker ἀρκαιο ne poznamlja pomena preganjati, ampak: vorhalten, genügen, vermögen; tudi besede γαγ v pomenu sila ne pozna gerški jezik, in ako bi iz teh signifikatov hotli dobiti stavek „s silo pregnani“, bi se ne glasil Arkaragantes, ampak na priliko: οἱ ἐν τῇ γαγ ἀρκαιοί. Arkaragantes je medopersiška beseda in pomeni: močno vladajoči od ark in rag, sansk. radž, lat. rego. (Dal. sl.)

Še nekaj od Rojenic.

Naj mi bo pripušeno, naznaniti, kar sem od teh mitoloških oseb slišal. Neki Notranje mi je sledeče pripovedoval: Neki pastir vidi Rojenice v senci spati — malo — da jih solnce ne obsije. Ker mu je znano, da, ako Rojenico solnce obsije, ona umreti mora, jih z vejicami popolnoma po-

*) Tako tudi „signum bellicosum“ Sarmatov: Marrha! ni marha merha, temoč uzklíke, nak ruskemu Hurrah. Pís.

navad prebili in boljemu obdelovanju v kmetijstvu novo pot odperli.

Ko bo pa orel avstrijske države svoje mogočne perutnice čez vse avstrijske dežele razpel in v svojih krempljih umetne dela, proste obertnosti, zlatorumeno poljsko snopje, kupčijske pridelke, kakor zeleno palico vinorednikov deržal in varoval. Takrat bo naš svitli cesar srečno in hvaležno ljudstvo pred seboj imel, ki se bo iz vseh razredov zjedini, da bo novo osnovo kmetijstva pričelo in končalo.

K.

Od stanovanj.

(Dalje.)

Tudi svitloba je velike vrednosti za človeško življenje. Le pogledajte jetnike, ki so več let bili zaperti v tamnih kletih, kako so blede. Saj še rastlina ne more živeti brez svitlobe. Kalovi podzemelje v kleti so blede in rastejo proti oknu, kjer sije žarek solnčni, po katerem hrepené, in kateri jim da zdravo zeleno barvo, kakor daje svitloba tudi človeku rudeče lica.

Ne zapirajte otrok v tamne sobe, ne obsodite jih k počasni rasti, k vemu življenju; ne zatirajte vsakega dušnega in telesnega razvitja že v kalu, ampak dajajte jim svitlobe čistega zraka in pustite jih, veselo gibati se in skakati. Ne mislite, matere, da je tisti otrok priden, ki celi dan čepi tiho v kakem kotu in vam nikoli ne dela nadloge, k večjim, da vas serpo pogleda. Verjemite raji, da je bolan. Neposajen otrok je zdrav in mati naj ga bo vesela. Otrok mora rasti, tedaj se morajo vžite stvari bolj hitro spreminovati v telesne dele, kakor se ti porablja. Da se pa to doseže, mora otrok se gibati in skakati. Torej mu nikar ne branite veseliti se; saj mu je neobhodno potrebno.

Kteremu je znano, da so zrak, svitloba in gorkota potrebni v življenje, naj ne bo zadovoljin samo to vediti, ampak vednost naj se mu spremeni v djanje. Naj pomeče pred svojo hišo, potem naj pa podučuje sosede z besedo in djanjem. Naravoslovje uči vsacega, ki ima oči in ušesa, da je nenaravno biti pri miru brez pečanja za stvari, ki nas obdajajo, in da je tedaj zoper dolžnost, um, človeško čast in zoper čednost.

V trupu se preminjajo vedno stvari, kar mu deli moč; kdor jo rabi, se vadi jo rabiti in bo vedno močnejši. Ni je stvarice na svetu, ki bi se ne pečala za dogodbe svetnega gospodarstva. Ali hoče človek sam to delati? ali misli, da sme sam on brez kazni ravnati zoper večne naravne postave? Vsak naj skuša svoje stanovanje zboljšati; saj bo veliko najdel, kar čaka poprave; — samo železna srajca navade mora poprej proč!

Dr. K. Reclam pravi: „Ker stvarnik zavolj nekoliko stvari gotovo ne bo spremenil večnih naravnih postav, bi bilo pa naj umniše, da bi ozirali se ljudje s svojimi malimi nagnjenji malo na naravne postave.“

Ali ima Lichtenberg prav ali ne, ki pravi: „Veliko se govori od izobraženja in želi se več svitlobe. Moj Bog, kaj pomaga vsa svitloba, če pa ljudje nimajo oči, ali pa če jih imajo, jih pa nalaš zatisnejo!“

Ta mož je tudi rekel: „Stanujemo na germadah, ki imajo duri in oknja.“ Skorej sto let je preteklo, pa je še vedno ravno taka. Kaj nam hasni napredovanje v naravoslovskih vednostih, če jih ne vpeljemo djansko v vsakdanje življenje.

Okorni kmet ima večidel nečedno hišo. Pa je vendar to dobro na kmetih, da so ljudje skoraj celi dan pod milim nebom ali saj zunaj hiše v čistem zraku. Pogledajte jih pa tudi, kako so čversti in zdravi! kaka je pa pri delavcih! Ne boš ga kmalo vidil veselega obraza, ampak večidel upadle lica, česar ni vzrok le slab živež in slaba izreja, ampak največ nezdravo stanovanje.

Žarek solnčni, ki sije opoldne kake pol ure v izbico šivankarce, ki stanuje na dvorišu v majhni sobici, gotovo ji

ne more zadostiti, ampak le obuditi ji željo po boljem; on tudi ne zlajša dela trudnim očem in ne more razveseliti revne, ki dela krasne obleke, ktere bodo nosile srečnejše hčere človeškega rodu na plesiših, ko ona si komaj zasluži pičli vsakdanji kruhek, akoravno tiči pri delu do poznega večera.

Pa vendar ji je una žena, ki stanuje pod njo, še za ta solnčni žarek nevošljiva, ker v nje izbico še ta ne seže!

Ali zamore biti ljudstvo, ki stanuje v taci berlogih, čversto in umno? Ne more je imeti nikakoršne terdne volje. Pri naj večji pridnosti in stradanju se vendar ne bo moglo rešiti revnišnic.

Poslušajmo dr. K. Reclama:

„Spomnil se bom vedno s trepetom, ko sim obiskal bil pred nekaj leti neke ledene zimske noči bolnika. Bila je majhna izbica, v katero me je peljala žena, ktere bolan otrok je potreboval pomoči. Pri slabem berlenji lampice so se blisketale stene od sreža; na pol razbita peč se je bolj kadila, kakor je grela. Sobica je imela le eno okno, in še to je imelo pol papirnatih šip, in je le malo branilo mrazu v sobo. Na eni strani pri steni je spal mož s trojimi otroci skerčen na slami, odet s postelnimi kosci in s cunjami starega plajša. Na drugi strani sobe je stala ena postelja. Med posteljo in med spavajočimi je stala miza, stol in skrinja, ki je nadomestovala počivalnico. Na njo se je vsedla žena z nekako ponosnostjo in mi veléla, se vvesti na sami stol, in jela mi je pripovedovati v lepem jeziku od začetka bolezni. Ti ljudje so imeli njega dni boljše čase, pa zdaj je bila ta luknja njih vse. Bolna, kakih 16 let stara deklica je imela škerlatnico (Scharlachfieber) in se mešala. Ko sem kožo nje rok pregledoval, mi ni bilo treba ji rokave zavihati, ker skoz njih luknje se je vidila rudeča koža, na kateri se je zavolj potu deržalo perje iz stergane odeje.“

In vendar je bila ta družina še toliko srečna, daje saj svojo sobico imela. Saj je veliko družin, ki še te nimajo. Kjer je veliko delavcov, kakor post. žebjarjev, stanuje skorej v vsacem kotu marsiktere sobe druga družina. Pomislimo, kako mora tū biti! kakošen mora biti zrak zavolj mnogoverstnega izpuhtenja otrok, jedil in nečednosti! Kaka nemogočnost varovati se nadležnih živalic! Kaka vedna priložnost kregati se? kako mora biti, če kdo izmed njih zboli — če je v berlogu nadloge še celo porodnica! Kako bi bilo mogoče v taci okoljšinah družinsko življenje! Kako bi se mógla ohraniti čednost pri tacem skupnem življenju!

Ali je čudo, da vsaka epidemija v teh berlogih strašno razsaja! (Kon. sl.)

Ljudsko šolstvo na Krajskem.

Spisal A. Praprotnik.

(Konec).

Ker so se tedaj pa v tako kratkem času berzno in neutrudljivo snovale, napravljale in množile nove šole, in se je tudi skerbno in natanko čulo, da so se obiskovale, se je v teh kratkih šestih letih tudi število učencov in učenk prav zelo in veselo pomnožilo. Število vsakdanjih učencov in učenk se je narastlo od 11,271 na 21,705, in število nedeljskih učencov in učenk se je pomnožilo od 8778 na 14,426. Zares čuda lepo število!

Temu veselemu napredovanju domačega šolstva so še zraven pripravnih in radodarnih srenj tudi posebno pripomogovali slavne c. k. okrajne gosposke, gospodje tehanti in drugi verli duhovni. Največ pa se ima Krajna s tem zahvaliti modremu in neutrudnemu prizadevanju svojih višjih šolskih nadzornikov, kateri ne skerbé le samo, da se šole zunajno množijo in boljšajo, temuč tudi skerbno čujejo, da se šole tudi znotrajno dobro in sedanjim časom primerno vedejo. Gleda se, da se v šoli ne dela, kakor včas, le s spominam, ampak tudi z glavo, s sercom in s čutili. Marsikteri termasti starokopitni učbi se je tako dolgo stopalo na

pete, da se je mogla rada ali nerada umakniti in z drugo boljše namestiti.

Dobivamo pa tudi za naše domače šolstvo prav primerne in izverstne nove knjige. Prišel je na svetlo prvi del praktične slovensko-nemške gramatike za II. in III. odred slovensko-nemških šol, ktera se mora vsakemu skušenemu učeniku kakor desno oko v šoli potrebna zdeti. Ona je zares kakor vesela zarja prisvetila v tamne šole, in pregnala učenikom in učencem težavno noč. Povsod, kjer koli, so jo že spoznali, jo čislajo kot prvo drobtinico šolstva, in jo prehvaliti ne morejo. Tudi slovensko-nemški Abecednik je prav izverstna knjižica, kakoršne še do zdaj za naše šole imeli nismo. Piše se tudi že prvo in drugo berilo za slovenske, in nemško za nemške šole. Toliko tedaj le memogredé od novih šolskih knjig, ob svojem času več od tega. — Iz vsega tega se zares prav jasno in svetlo vidi, kako veselo se razvija po vseh krajih in na vse strani naše zapušeno šolstvo, in nam obeta druge, boljše čase, kakoršnih si vsak pravi domorodec le želeči more. Res je, da o tem še ni povsod in popolnoma zmagala svetloba tamne noči, terdno pa smemo upati, da bo kmalo boljše, posebno tam, kjer se dela z zjedinjenimi močmi. „Z zjedinjenimi močmi se vse stori!“

Opazke k članku: Preseljevanje sarmatskih Limigantov.

Spisal Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Sarmati se s slovanskimi Anti zmešati ne smejo. Gosp. Poženčan pravi, da Nemci so jim rekli Anti. Kteri Nemci? Anti so bili čisto slovansko pleme, in so se tudi velili *Spori* (Procop. bell. goth. lib. 4. cap. 4.) ne pa Sarmati. Ti slovanski Anti so za Jornanda stanovali od Dajestra do Dnjepra (de orig. Goth. cap. 5.), in niso nikakoršnih naselišč pošiljali v Štirsko in Kranjsko. Ni treba mi toraj cele g. Poženčanove teorije o raznih preselitvah Sarmatov Limigantov podirati, ker Sarmati niso bili Antje.

Res je, da dolnje Štirsko, zapadno Ogersko, Hervatsko, in kranjsko Dolensko so dobivale spet nove slovanske naseljenice po odlazu in poginu Hunov in Avarov in drugih roparjev, al ti so prišli iz bele ali velike Horvatske, ne pa od Dnjepra.

Popraviti se tudi ima, da „castra Martena“ ni Marburg, da „castra Martena“ je kriva pisava in da castra Mariana je pravilna, ktera pa ni nikdar v Marburgu stala.

Pod Italio, v ktero je Konst. Sarmate Arkaragantes naselil, tudi ni Kranjsko razumeti, temoč Istria in Venetsko, kakor je mnenje naj ostroumnih historikov. Častiti gosp. Poženčan se nemore ločiti od svoje ideje: da Kranjsko ne bi pomenilo Gränzland. Pomenjuje res tudi to, vendar Kranjsko in Kranjc izvirno pomenjuje Felsenland, Felsenlandbewohner, in že stari Rimljan je Kranjca imenoval: Carnus in Kranjsko: Carnia. Do Nauporta še je stanoval slovenski Turjan — Torjan — Tauriscus, po dolinah Norjan — Noricus, ali kakor danes — zgoraj Gorenek — zdolej Dolenec, kar tudi Norjan — Noricus izrazuje. Da so stari Karni bili slovensk rod, bodem v svojem delu dokazal.

Tukaj samo še mi dovoljite etymologično razklado imena Kranjsko — Kranjc.

Korenika teh imen je: kar — sansk. çar. V sanskritu pomeni çar: durchbohren, zuspitzen, spalten. V slovenščini imamo karam, karati. Nož karati, das Messer spalten, schartig machen. Iz korenike çar — kar so gršk. κερας lat. cornu, bretanski: korn, gotski: haurn, novonemški: horn, toraj — das Spitzige. Ker so pečine skarane in skalane, ter iz teh korenik tudi gotski: haurn, scopulus, rupes, cymriški: kacran, vertex montis, caru, rupes, sa-

binski: herna, saxum, rupes, slovaški: horn — špičasti kamen, slovenski: kar, ker — čer, Felsen, zato: Kernus, mestece na Koroškem (Gurniz) pri pečevji, Kern, Kernove, pečavnati bregi na Kranjskem in Koroškem. Ker kari horizont obmejašujejo, ter iz kar tudi karj meta-thetiški: kraj, regio, locus, margo, primeri: galski: wirneil, regio.

Nekteri se opirajo na sredovečno poznamlovanje: „Craimarcha“ (Monumenta boica 31, 1, 220 ad ann. 1004.) in mislijo, da je Marcha prestavek slovensk. Krajna; ali to mnenje ni resnično, ker so vse daljne dežele nemški vladarji imenovali v oni dobi Marcha, tako Štirsko — Styramarcha dalje: Marchia juxta Rabam, Austriamarcha itd. Kransko, Kranc je toraj — Karnsko, Karne. Iz te korenike je tudi ime: Koroško, Korošci, spremeno glasnika *a* v *o*, in sicer izvirno: Koranti močna oblika za korati: *an* = *a* ali *u*, zato Nestor že ima Chorutani. Iz Korant je Korantsko, Korotsko; *ts* — *š*, primeri: Horvaško iz Horvatsko; tako tudi iz Koroatsko — Koroško. (Kon. sl.)

Pomenki zgodovinskega društva v zboru mesca julija.

Najprvo je pokazal tajnik društva več reči, namreč dvoje pisem Nj. eks. gospodov ministrov Bruck-a in Toggenburg-a, s kterima se društvu zahvalita, da ju je kot častne ude izvolilo, kar je društvu v kaj veliko čast; potem obraz železnice od Ljubljane do Tersta, ktereja je gosp. Blaznik društvu daroval, in kteri je tako lično kakor patko izdelan. Nj. eks. gosp. deželni poglavar so blagovolili, posvečenje tajistega sprejeti. Nazadnje je pokazal tajnik društva XII. (tudi krajnsko deželo obsegajoči) list izverstnega obraza avstrijskega cesarstva, ki ravno zdaj od Scheda izdelan izhaja iz vojaško-geografičnega inštituta na Dunaji. Merilo je nekoliko majhno (celo cesarstvo bo prišlo na 20 listih in za 30 gld.), pa vendar se v njem vse nahaja, zlasti v orografičnem oziru. Kar pa njegovo razločnost zadeva, mu ni enacega. Popoln je, pa ne prenapolnjen, tako, da mu gré med tacimi deli gotovo eno prvih mest.

Gospod vodja velike ljubljanske colnije, dr. H. Costa, je bral sostavek o „nekdanji procesii velicega petka v Ljubljani“, kot pristavek k temu, kar je bral mesca maja v zboru „o igri terpljenja Kristusovega na Krajnskem“. Procesija velicega petka je bila vsa drugačnega izvirka, in je imela tudi vès drugačen namen in vso drugačno kakovost od igre Kristusovega terpljenja. Namen te je bil, s slovesnim, se vé da ne prav umetno dramatičnim igranjem na kakem očitnem prostoru ljudstvu serca vnemati in povzdigovati, procesije velikega petka so dajale pa pobožnim v začetku priložnost, pri javnih obhodkih pokoro delati. Perva taka procesija je bila v Ljubljani leta 1617, poslednja pa 1782. Ker se je o nji marsikaj nespodobnega godilo, jo je škof Karel grof Herbertstein prepovedal. Kdor želi o tem kaj več zvedeti, ga zavernemo na „Mittheilungen des historischen Vereins“ mesca julija.

Gospod vodja Nečásek je nadaljeval svoje kaj prijetne okrajške iz dnevnika ljubljanskega gimnazija, ta pót iz lét 1651—1653. — 5. Novembra 1650 je bil novi prefekt Ljudevik Schönleben pri mladosti vpeljan. Iz obtožbe, 1. januarja 1651 zoper nekega bogoslovca storjene se vidi, da sta bila rektor in prefekt pristojna sodnika učencov. Konec novembra 1650 je prišlo več učencov prosit, jih v šolo vzeti; ker so prepozno prišli, so bili s tem kaznovani, da so nekaj časa v nižjem razredu ostali. — Ker je v sredi januarja 1651 več ubozih učencov zvečer po mestu hodilo in pred hišami v nemškem jeziku komedio „Zima in leto“ igrali, in so s tem velik hrup delali, so jih prijeli in šolskemu zboru izročili. Njih pervak se je mogel v kazen za-